

מגילת אסתר בין מזרח למערב

Esther in the East, Esther in the West

(1) מגילה ב:ג

... ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו?

רבי מאיר אומר כולה רבי יהודה אומר מאיש יהודי רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה:

3 opinions about how much of the Megilah must be read – and a 4th in the Tosefta

(2) תוספתא מגילה ב:ט

מצות מגלה

מתחלתה ועד סופה דברי ר' מאיר ר' יהודה או' מאיש יהודי

ר' יוסה או' מאחר הדברים האלה ר' שמעון בן לעזר או' מבלילה ההוא אבל הכל מודים שמצותה לגמור עד סוף

(3) מגילת אסתר ט

וְקָבַל הַיְהוּדִים אֶת אֲשֶׁר-הִחְלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר-כָּתַב מְרַדְכֵי אֵלֵיהֶם: כִּי הָמֵן בֶּן-הַמֶּלֶךְ הָאֲגָגִי עָרַר כָּל-הַיְהוּדִים חָשֵׁב עַל-הַיְהוּדִים לְאַבְדָּם וְהַפֵּל פֹּהר הוּא הַגּוֹזֵל לְהִמָּס וּלְאַבְדָּם: כִּי וּבְבֹאֶה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עַס-הַסֶּפֶר יָשׁוּב מִחֻשְׁבֹּתוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר-חָשֵׁב עַל-הַיְהוּדִים עַל-רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת-בְּגָדוֹ עַל-הָעֵץ: כִּי עַל-כֵּן קָרָא לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל-שֵׁם הַפּוּר עַל-כֵּן עַל-כֵּל-דְּבָרֵי הָאֲגָרָת הַזֹּאת וּמָה-דָּאוּ עַל-פְּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֵלֵיהֶם: כִּי קִיְמוּ וְקָבַל וְקָבְלוּ הַיְהוּדִים וְעַל-יָהֵם וְעַל-זָרַעם וְעַל-כָּל-הַנְּלוּיִם עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹד לַהוֹת עֲשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה: כִּי וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל-דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְהוּדִים וְזָכְרָם לְאַיִסוּף מְזֻרָעִים:

וְתִכְתֹּב אֶסְתֵּר

מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְהוּדִים וְזָכְרָם לְאַיִסוּף מְזֻרָעִים:

הַמְלִכָה בַת-אֲבִיחַיִל וּמְרַדְכֵי הַיְהוּדִי אֶת-כָּל-תְּקוּף לְקַיֵּם אֶת אֲגָרַת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית: וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל-כָּל-הַיְהוּדִים אֶל-שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמָאָה מְדִינָה מַלְכוּת אַחַשְׁוֵרֶשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת: כִּי לְקַיֵּם אֶת-יְמֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כְּאֲשֶׁר קִיְמוּ עֲלֵיהֶם מְרַדְכֵי הַיְהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמְלִכָה וְכָאֲשֶׁר קִיְמוּ עַל-נַפְשָׁם וְעַל-זָרַעם דְּבָרֵי הַצּוּמֹת וְזַעֲקָתָם: כִּי וּמֵאִמֵּר אֶסְתֵּר קִיְמוּ דְּבָרֵי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֶּפֶר:

(4) מגילה יט

אמר רבי יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו ותכתב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תקף

(א) מאן דאמר כולה תוקפו של אחשורוש

(ב) ומאן דאמר מאיש יהודי תוקפו של מרדכי

(ג) ומאן דאמר מאחר הדברים האלה תוקפו של המן

(ד) ומאן דאמר מבלילה ההוא תוקפו של נס

R. Yohanan (EY) sees all 4 opinions as different applications of "Tokef"

רב הונא אמר מהכא ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם

(א) מאן דאמר כולה: מה ראה אחשורוש שנשתמש בכלים של בית המקדש? על ככה משום דחשיב שבעים שנין ולא איפרוק ומה הגיע אליהם? דקטל ושתי

(ב) ומאן דאמר מאיש יהודי: מה ראה מרדכי דאיקני בהמן על ככה דשוי נפשיה עבודה זרה ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא

(ג) ומאן דאמר מאחר הדברים האלה מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים על ככה משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ומה הגיע אליהם ותלו אותו ואת בניו על העץ

(ד) ומאן דאמר מבלילה ההוא מה ראה אחשורוש להביא את ספר הזכרונות על ככה דזמינתיה אסתר להמן בהדיה ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא

R. Huna (Bavel) sees all 4 opinions as different understandings of the unexplained behavior of the characters

(5) ערכין י:

פורים דאיכא ניסא לימא! אמר רבי יצחק: לפי שאין אומרים שירה על נס שבחוצה לארץ. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: והרי יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ הוא, ואמרינן הלל! כדתינא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ - הוכשרו כל הארצות לומר שירה, משנכנסו לארץ - לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה. אמר: קרייתה זו היא הלילא. רבא אמר: בשלמא התם, הללו עבדיה - ולא עבדי פרעה, הכא הללו עבדיה - ולא עבדי אחשוורוש? אכתי עבדי אחשוורוש אנן. ולר"נ דאמר: קרייתה זו היא הלילא, התניא: משנכנסו לארץ - לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה! כיון שגלו חזרו להיתירן הראשון.

3 explanations for Hallel not being recited on Purim; R. Yitzhak (EY) – since it happened outside of Israel. R. Nahman and Rava (Bavel) – other explanations; R. Nachman – we do read Hallel (Megilah); Rava – we were still Persian subjects

(6) מגילה יא-יא:

תנו רבנן: שלשה מלכו בכיפה, ואלו הן: אחאב, ואחשוורוש, ונבוכדנצר... והא איכא כורש, דכתיב כה אמר מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי ה'! - התם אשתבוחי הוא דקא משתבח בנפשיה.

(7) אסתר רבה (וילנא) פרשה א

שבוע ועשרים ומאה, ר' אלעזר בשם ר' חנינא והלא מאתים וחמשים ושתיים אפרכיות הן בעולם, ודוד שלט בכולן...שלמה שלט בכולן...אחאב שלט בכולן...נבוכדנצר שלט בכולן...כורש שלט בכולן הה"ד כל הממלכות נתן לי ה', דריוש שלט בכולן...אחשוורוש שלט בחציין...

(8) דאש השנה ג:

אמר רבי אבהו: כורש מלך כשר היה, לפיכך מנו לו כמלכי ישראל. מתקיף לה רב יוסף: חדא - דאם כן קשו קראי אהדדי, ... ועוד: מי דמי? התם - כורש, הכא - דריוש! - תנא: הוא כורש, הוא דריוש, הוא ארתחשסתא. כורש - שמלך כשר היה, ארתחשסתא - על שם מלכותו, ומה שמו - דריוש שמו.

Opposite evaluations of Koresh in EY (positive) and Bavel (negative)

(9) אסתר רבה (וילנא) פרשה ט

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר בגדי יפיה ואת עדי תפארתה ותקח עמה את שתי נערותיה ותשם יד ימינה על הנערה האחת ותסמך עליה כחוק המלכות והנערה השנית הולכת אחרי גבירתה וסומכת עדיה לבלתי נגוע הזהב ארצה אשר עליה ותצהיל פניה ותכס הדאגה אשר בלבה, ותבא בחצר הפנימית נכח המלך ותעמד לפניו והמלך יושב על כסא מלכותו בלבוש זהב ואבן יקרה וישא עיניו וירא אסתר עומדת למול פניו ותבער בו חמתו מאד על אשר הפרה תורתו ותבא לפניו בלא קריאה, ותשא אסתר את עיניה ותרא את פני המלך והנה עיניו כאש בוערות מרוב החמה אשר בלבו ותכר המלכה את קצף המלך ותתבהל מאד ותפג רוחה ותשם ראשה על הנערה הסומכת ימינה וירא אלהינו ויחמול על עמו, ויפן לצער היתומה אשר בטחה בו ויתן לה חן לפני המלך ויוסף יופי על יפיה והדר על הדרה, ויקם המלך בבהלה מכסאו וירץ אל אסתר ויחבקה וינשקה וישלך זרועו על צווארה ויאמר לה המלך אסתר המלכה למה תפחדי כי הדת זאת אשר סדרנו איננה מוטלת עליך באשר את רעייתי וחברתי, ויאמר לה מדוע כאשר ראיתך לא תדברי אלי ותאמר אסתר אדני המלך כאשר ראיתך נבהלה נפשי מפני כבודך.

(10) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד ב

ויהי כראות המלך את אסתר המלכה, אמר רבי יוחנן: שלשה מלאכי השרת נזדמנו לה באותה שעה: אחד שהגביה את צווארה, ואחד שמשך חוט של חסד עליה, ואחד שמתח את השרביט.

(11) מגילה טז.

אמר רבי אלעזר: מלמד שהיתה מחווה כלפי אחשוורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן. והמלך קם בחמתו וגו' והמלך שב מגנת הביתו, מקיש שיבה לקימה, מה קימה בחימה - אף שיבה בחימה, דאזל ואשכח למלאכי השרת דאידימו ליה כגברי וקא עקרי לאילני דבוטנתי, ואמר להו: מאי עובדייכו? אמרו ליה: דפקדינן המן. אתא לביתיה - והמן נפל על המטה, נפל? נפל מיבעי ליה! - אמר רבי אלעזר: מלמד שבא מלאך והפילו עליה. אמר: ויי מביטא ויי מברא.

(12) מגילה טז:

ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים, אמר רבי אבהו: מלמד שבא מלאך וסטר על פיו.

(13) אסתר רבה (וילנא) פרשה י

והמלך קם בחמתו ממשטה היין על גנת הביתו, מה עשה מיכאל המלאך התחיל מקצץ את הנטיעות לפניו והוסיף חמה על חמתו, ושב אל משתה היין והמן עמד לבקש על נפשו, מה עשה מיכאל דחפו על אסתר והיתה מצעקת אדוני המלך הרי הוא כבשני לפניך, ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית, ושמע המן הדבר הזה ונפלו פניו, מה עשה אליהו זכור לטוב נדמה לחרבונה ואמר לו אדוני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי וגו', דא"ר פנחס צריך לומר חרבונה זכור לטוב, ואמר רב צריך לומר ארור המן ארורים בניו ארורה זרש אשתו כדכתיב ושם רשעים ירקב

Appearance of angels in narrative, pushing story along – all from EY sources (R. Yohanan, R. Elazar, R. Abahu)